Trump, tullarna och turbulensen

OKTOBER 2026

Detta är en kortversion av den längre analysen *Trump, tullarna och turbulensen – en analys om förlorad förutsägbarhet i den amerikanska handelspolitiken och hur den påverkar den svenska kemiindustrin*.

IKEM

I korthet

USA har ändrat sina tullnivåer 53 gånger på 19 månader. Den svenska exporten av kemiska produkter, läkemedel och plast till USA har fallit med 14 procent, och kriget i Iran har stängt en av världens viktigaste handelsleder. Handeln har inte upphört, men ingen vet vilka villkor som gäller om ett halvår. Det märks redan i företagens investeringsplaner.

- **−14 procent.** Så mycket föll den svenska exporten av kemiska produkter, läkemedel och plast till USA 2025. Samma branschers export till övriga världen ökade med 2,5 procent.
- **53 gånger** ändrade USA sina tullnivåer mellan januari 2025 och juli 2026, nästan tre gånger i månaden.
- **Från 1 till 17 procent** steg den amerikanska tullen på svenska varor som mest. I juli 2026 låg den kring 11 procent.
- **Även hot kostar.** Tullar som aviseras men aldrig införs påverkar ändå. Företagen måste räkna med dem när de skriver avtal, bygger lager och planerar investeringar.
- **6 av 10** IKEM-företag i internationella koncerner bedömer att det har blivit mindre sannolikt att nästa investering görs i Sverige.
- **96 procent** av IKEM:s medlemsföretag tror att politiken i allt högre grad kommer att avgöra var industrin investerar.
- **30 gånger** högre än normalt var den handelspolitiska osäkerheten i april 2025, mätt som hur ofta stora tidningar skriver om den. Det är den högsta nivån sedan mätningarna började 1960.
- **97 procent** färre fartyg passerade Hormuzsundet i början av oktober 2026 än ett år tidigare, omkring tre per dag. Iran stängde sundet i mars.

1. Exporten till USA har fallit

USA är en av de viktigaste marknaderna för IKEM:s branscher. År 2024 exporterade Sverige kemiska produkter, läkemedel och plast till USA för 33 miljarder kronor, drygt 10 procent av branschernas export. År 2025 föll exporten till USA med 14 procent, till 29 miljarder kronor. Exporten till övriga världen ökade samtidigt med 2,5 procent.

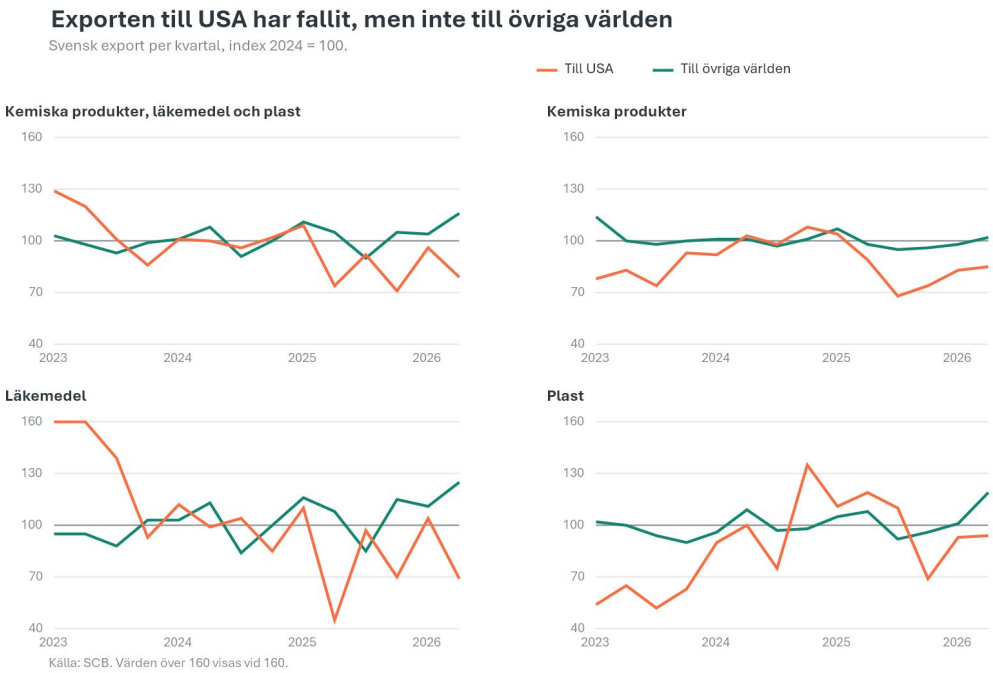
Fallet beror inte på den starkare kronan. Volymerna minskade lika mycket som värdet. Företagen har alltså sålt mindre, inte bara fått sämre betalt mätt i kronor. Kronförstärkningen under 2025 pressade däremot lönsamheten för företag som säljer i dollar.

Branscherna har utvecklats olika:

- **Kemiska produkter** föll mest, med 16 procent i värde och 17 procent i volym 2025. Första halvåret 2026 var volymen 31 procent lägre än två år tidigare.
- **Läkemedel** föll med 19 procent i värde, men volymen ökade med 9 procent. Det tyder på ändrade priser och produktmix snarare än att färre läkemedel såldes.
- **Plast** höll sig under 2025 men föll kraftigt mot slutet av året. Första halvåret 2026 var volymen 21 procent lägre än två år tidigare, medan plastexporten till övriga världen ökade med 6 procent.

Sverige har drabbats hårdare av USA:s tullar än EU i genomsnitt, enligt Kommerskollegium, eftersom fordon och metaller, där tullnivåerna är högst, väger tungt i exporten till USA. Andra kvartalet 2025 betalades omkring 3,6 miljarder kronor i amerikansk tull på svenska varor, fem gånger mer än samma kvartal åren innan.

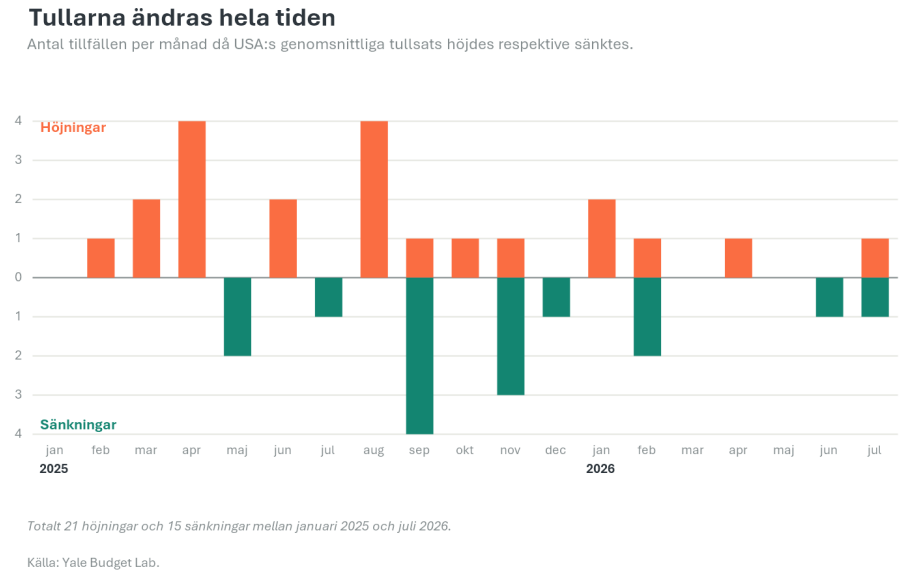
För ett år sedan bedömde Industrins ekonomiska råd att tullarnas effekter på svensk industri skulle bli begränsade. För försäljning har det hittills visat sig stämma, men möjligheten att planera har förändrats.

Figur 1. Svensk export av kemiska produkter, läkemedel och plast till USA och till övriga världen, per kvartal 2023–2026.

2. Spelreglerna ändras hela tiden

Det som utmärker USA:s handelspolitik sedan 2025 är inte bara att tullarna är höga, utan att de ändras hela tiden. Den genomsnittliga amerikanska tullen steg från 2,7 procent vid årsskiftet till 22,9 procent i april 2025 och har sedan dess legat mellan 11 och 16 procent, de högsta nivåerna sedan 1930-talet enligt Yale Budget Lab. Den har ändrats vid 36 tillfällen, 21 gånger uppåt och 15 gånger nedåt. Den genomsnittliga tullnivån på svenska varor har ändrats vid 16 tillfällen.

Figur 2. Höjningar och sänkningar av USA:s genomsnittliga tullsats per månad sedan januari 2025.

Domstolen stoppade tullarna, men inte presidenten

I februari 2026 slog USA:s högsta domstol fast att presidenten inte fick införa tullar med stöd av nödlagen IEEPA, som de flesta av 2025 års tullar byggde på. Importörerna kan ha rätt att få tillbaka upp till 175 miljarder dollar. Som svar på domstolen beslutade presidenten samma dag en tillfällig tull med stöd av en annan lag, och i juli ersattes den av nya tullar mot 60 handelspartner, bland dem EU.

Domen satte gränser för presidentens makt, men det finns andra lagar att ta till. Kongressen har under decennier lämnat över rätten att införa tullar till presidenten:

- **Section 232** tillåter tullar av hänsyn till nationell säkerhet. Den används för stål, aluminium, bilar och sedan sommaren 2026 läkemedel.
- **Section 301** tillåter tullar mot handelspartner som anses använda otillbörliga metoder. Den användes mot Kina 2018 och sedan juli 2026 mot 60 handelspartner, bland dem EU, med motiveringen att de inte effektivt stoppar import av varor tillverkade med tvångsarbete.
- **Section 122** tillåter en tillfällig tull på högst 15 procent i högst 150 dagar. Den användes mellan februari och juli 2026.

Det här gäller för EU (30 september 2026)

- **10 procent i tilläggstull** sedan den 24 juli.
- **15 procent på patentskyddade läkemedel**, sedan den 31 juli för 17 stora läkemedelsföretag och sedan den 29 september för övriga. Huvudregeln för andra länder är 100 procent. Företag med avtal med USA om produktion och priser kan få lägre eller ingen tull. Generiska läkemedel undantas.
- **Ramavtalet mellan EU och USA**, med ett tak på 15 procent för de flesta varor. EU:s del trädde i kraft den 1 juli 2026.

Även hoten kostar

En del av osäkerheten kommer från tullar som aviserats men aldrig införts:

- **Mars 2025:** 200 procent på europeiskt vin, champagne och sprit.
- **Maj 2025:** 50 procent på all import från EU. Hotet sköts upp efter två dagar.
- **Januari 2026:** först 10 och sedan 25 procent på all import från Sverige och sju andra europeiska länder i samband med Grönlandsfrågan. Hotet drogs tillbaka efter fyra dagar.
- **Maj 2026:** 25 procent på bilar och lastbilar från EU, trots avtalet om högst 15 procent. Hotet föll när EU genomförde sin del av avtalet.

Så länge ett hot kan förverkligas måste företagen räkna med det när de skriver avtal, bygger lager och planerar investeringar.

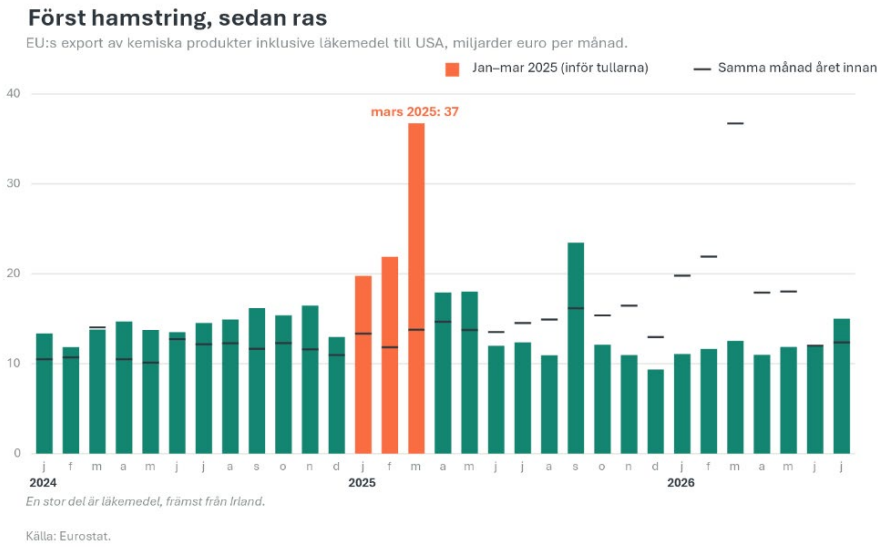
Vem betalar tullen?

Det är den amerikanska importören som betalar tullen. Enligt Federal Reserve Bank of New York bar utländska exportörer mindre än 15 procent av kostnaden 2025, genom lägre priser. Resten bars av amerikanska företag och konsumenter. De högre priserna har dämpat efterfrågan på importerade varor.

3. Handeln har blivit ryckig

När en tull aviseras med endast några veckors varsel lönar det sig för kunderna att köpa in och lagra innan den börjar gälla. Resultatet blir en försäljningstopp följd av en försäljningsdipp.

Mönstret syns tydligt i EU:s export av kemiska produkter och läkemedel till USA. Första kvartalet 2025 var den dubbelt så stor som ett år tidigare, 78 miljarder euro mot 39 miljarder. Bara i mars uppgick den till 37 miljarder euro, mot 14 miljarder ett år tidigare. En stor del var läkemedel från Irland. Sedan föll exporten, och i december 2025 var den 28 procent lägre än ett år tidigare.

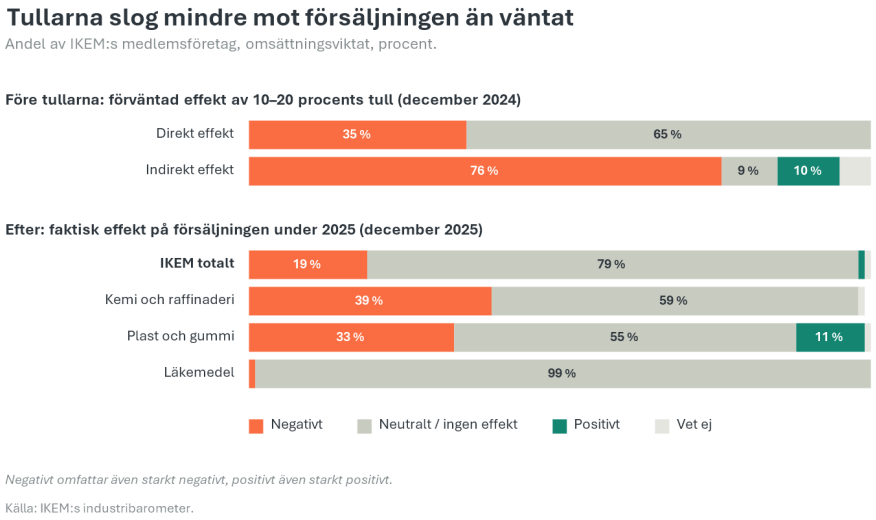
Figur 3. EU:s export av kemiska produkter inklusive läkemedel till USA per månad, 2024–2026.

Samma mönster syns i Sverige. Läkemedelsexporten till USA ökade med 30 procent inför tullarna och föll sedan till under hälften av nivån året innan. Plastexporten till USA har blivit allt ryckigare: den genomsnittliga förändringen från en månad till nästa ökade från 15 procent 2016–2019 till 38 procent hösten 2025. I den samlade plastexporten syns ingen sådan ökning.

Ryckigheten kostar. Tidigarelagda leveranser binder lager och kapital, produktionen måste först ökas och sedan minskas, och efter toppen följer en period med svag efterfrågan. Kostnaderna syns inte i någon tullstatistik, men de bärs av företagen på båda sidor av Atlanten.

4. Försäljningen klarade sig, investeringarna står still

Tullarna har hittills slagit mindre mot försäljningen än företagen befarade. I december 2024 räknade 35 procent av IKEM:s medlemsföretag med att tullar på 10–20 procent skulle drabba dem direkt. Ett år senare uppgav 19 procent att försäljningen hade påverkats negativt. Skillnaderna mellan branscherna är stora: 39 procent inom kemi och raffinaderi och 33 procent inom plast och gummi, men nästan inga läkemedelsföretag.

Figur 4. IKEM-företagens förväntade och faktiska effekter av tullarna.

Effekten på investeringarna är tydligare. 96 procent av företagen tror att politiken i allt högre grad kommer att avgöra var industrin investerar. Bland företag i internationella koncerner bedömer 61 procent att det under de senaste åren har blivit mindre sannolikt att nästa investering görs i Sverige. Kemiföretagen sticker ut: där bedömer en fjärdedel att det har blivit mer sannolikt, kanske tack vare tillgången till fossilfri el. Sedan början av 2025 har IKEM:s investeringsindex legat mellan 96 och 102, det vill säga investeringarna står i stort sett still.

Varför osäkerhet slår mot investeringar

En ny fabrik eller en satsning på en ny marknad är svår att backa ur. När det är oklart vilka villkor som gäller om några år kan det vara klokt att vänta, även om de hotade tullarna aldrig införs.

Forskningen visar att effekten kan vara stor. Ekonomerna Kyle Handley och Nuno Limão har visat att en stor del av Kinas exportboom efter WTO-inträdet 2001 berodde på att osäkerheten om USA:s tullar försvann, inte på att tullarna sänktes. USA:s tullar på kinesiska varor var redan låga, men de måste förnyas varje år. När de blev permanenta tog investeringarna fart. Nu går utvecklingen åt andra hållet. Ekonomer vid den amerikanska centralbanken har beräknat att den ökade osäkerheten 2017–2018 minskade USA:s investeringar med 1–2 procent. Mätt på samma sätt har osäkerheten sedan 2025 varit många gånger större.

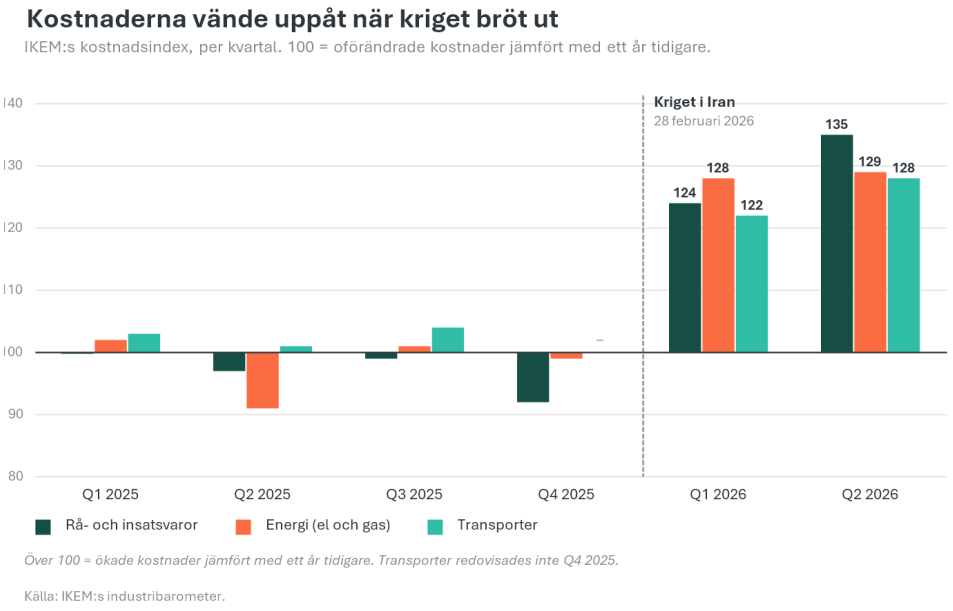
5. Kriget i Iran: en ny kostnadschock

Sedan början av mars 2026 är Hormuzsundet, den smala passagen mellan Persiska viken och Indiska oceanen, i praktiken stängt. Före kriget passerade omkring en femtedel av världens olja och flytande naturgas där, liksom stora mängder petrokemiska produkter och gödsel från Gulfstaterna. Trafiken föll från över 100 fartyg per dag till omkring fem. I början av oktober passerade fortfarande bara omkring tre fartyg per dag, 97 procent färre än samma vecka 2025.

Det internationella energiorganet IEA kallar det den största störningen i oljeförsörjningen någonsin. Oljepriset steg till nära 120 dollar per fat i mars och ligger i oktober över 100 dollar. Det europeiska gaspriset steg i september till över 80 euro per megawattimme, den högsta nivån sedan 2023. En överenskommelse om fri passage i juni följdes av nya strider.

För IKEM:s branscher slår kriget åt två håll. Olja, gas och nafta, de viktigaste råvarorna för europeisk petrokemi, har blivit dyrare. Samtidigt har konkurrensen från Gulfstaterna, stora exportörer av bland annat polyeten, minskat.

Båda effekterna syns i IKEM:s barometer. Under 2025 låg kostnadsindexen kring eller under 100, och fram till den 28 februari 2026 sjönk priserna. Andra kvartalet 2026 låg indexet för rå- och insatsvaror på 135, för energi på 129 och för transporter på 128, där 100 betyder oförändrade kostnader jämfört med ett år tidigare. Samtidigt uppgav 34 procent av företagen att kriget ökat efterfrågan och 13 procent att det minskat den. Inom kemi och raffinaderi såg nära tre av fyra företag en ökning, bland annat för att kunder bygger lager av rädsla för brist och högre priser.

Figur 5. IKEM:s kostnadsindex för rå- och insatsvaror, energi och transporter, Q1 2025–Q2 2026.

Kriget är inte handelspolitik, men effekten är i praktiken en handelsblockad. Handelspolitik och säkerhetspolitik går alltmer in i varandra.

6. Därför består osäkerheten

Lite tyder på att förutsägbarheten kommer tillbaka de närmaste åren.

- **Osäkerheten är fortfarande hög.** I augusti 2026 låg indexet för handelspolitisk osäkerhet på nästan sex gånger nivån före 2018, lika högt som under toppen av handelskriget mellan USA och Kina 2018–2019.
- **Det handlar inte bara om Trump.** Den förra amerikanska administrationen behöll tullarna från 2018, höjde tullarna mot Kina och fortsatte att blockera WTO:s tvistlösning. Få ledande demokrater vill gå tillbaka till handelspolitiken före 2016.
- **Världshandelns domstol står still.** WTO:s överprövningsorgan har inte kunnat pröva mål sedan december 2019, eftersom USA blockerar utnämningen av domare. EU, Kina, Japan och flera andra länder har en nödlösning, men USA deltar inte.
- **Allt fler handelshinder.** Global Trade Alert registrerade omkring 200 skadliga handelsåtgärder per år i världen 2009–2012. I år hade 3 646 registrerats till och med september, fler än under hela 2025.
- **Rättsprocesserna fortsätter.** Både återbetalningarna och de nya tullarna prövas i domstol.
- **Kriget är inte över.** Hormuzsundet var i början av oktober fortfarande i praktiken stängt, med omkring tre fartyg per dag som passerade.

Handeln har inte stängts, men planeringshorisonten har krympt. Den största kostnaden syns inte i statistiken: investeringar som skjuts upp, marknader som inte etableras och produktion som hamnar någon annanstans.

Källor: SCB, Eurostat, Yale Budget Lab, Caldara m.fl. (TPU-index), Global Trade Alert, Federal Reserve Bank of New York, Kommerskollegium, Industrins ekonomiska råd, Handley och Limão, IEA, IMF PortWatch, USTR, Vita huset, IKEM:s industribarometer. Fullständiga källor och metod finns i Trump, tullarna och turbulensen: Förlorad förutsägbarhet i den amerikanska handelspolitiken och hur det påverkar den svenska kemiindustrin (IKEM 2026).